

๑๑12 - 1๑8๕๐ ✓

11๖๖3

ศูนย์ข้อมูลภาคเหนือ

การติดตามการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการของหมู่บ้าน
ในภาคเหนือของประเทศไทยช่วงระยะ 30 ปี
(บ้านกู่แดง)

(พ.ศ. 2497-2527)

โดย

คอนรัก คิงส์ฮิลล์

ประเสริฐ พันชชาติ

ราฎุ ฤนาท

มหาวิทยาลัยพายัพ

เชียงใหม่

พ.ศ. 2528

บทคัดย่อ

การศึกษาชีวิตหมู่บ้านในภาคเหนือของประเทศไทยในเชิงมานุษยวิทยาและชาติพันธุ์วรรณานั้น มักจะเน้นหนักอยู่ที่ชนกลุ่มน้อยซึ่งมีอยู่หลากหลายเผ่าพันธุ์ด้วยกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือชาวเขา งานวิจัยของ คอนรัค คิงส์ฮิลล์ ใน พ.ศ. 2496-97 เพื่อเสนอต่อมหาวิทยาลัยคอร์เนลเป็นวิทยานิพนธ์ปริญญาเอก จึงนับได้ว่ามีแนวทางที่แตกต่างออกไปเพราะเป็นงานวิจัยชิ้นแรก ๆ ที่มุ่งศึกษากลุ่มชนซึ่งประกอบอาชีพการเกษตรในบริเวณที่ราบทางภาคเหนือของประเทศไทย การศึกษาติดตามผลของงานวิจัยดังกล่าวในรอบ 10 ปี และ 20 ปีต่อมา แสดงให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงเพียงเล็กน้อยในวิถีชีวิตของชาวบ้าน ใน พ.ศ. 2527 หรือในวาระครบรอบ 30 ปีจึงมีการศึกษาติดตามผลอีกครั้งเป็นครั้งที่ 3 ซึ่งนับได้ว่าค่อนข้างละเอียดถี่ถ้วนกว่าการติดตามผลใน 2 ครั้งแรก ในครั้งหลังสุดนี้ผู้ร่วมคณะศึกษาประกอบด้วยอาจารย์จากมหาวิทยาลัยพายัพ คือ ประเสริฐ พันชชาติ ราษฎร์ และ คอนรัค คิงส์ฮิลล์ โดยมีนักศึกษาจากมหาวิทยาลัยพายัพในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องเป็นผู้ช่วย

ประชากรของหมู่บ้านกุแคงสะท้อนให้เห็นถึงรูปแบบของประชากรดังที่พบเห็นโดยทั่วไปในภาคเหนือของประเทศไทย ในขณะที่จำนวนครัวเรือนเพิ่มขึ้นอย่างสม่ำเสมอในอัตราประมาณ 1.5% ต่อปีในช่วงเวลา 30 ปีของระยะเวลาที่ศึกษานั้น การเปลี่ยนแปลงของจำนวนประชากรทั้งหมดกลับแสดงให้เห็นถึงรูปแบบที่แตกต่างออกไป ในช่วง 10 ปีแรก (พ.ศ. 2497-2507) จำนวนประชากรที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านกุแคงเพิ่มขึ้นในอัตราสูงถึง 50% แต่ในช่วง 10 ปีต่อมากลับลดลง 12% และลดลง 16% ในช่วง 10 ปีสุดท้าย (พ.ศ. 2517-2527) ในปัจจุบันประชากรของหมู่บ้านกุแคงมีจำนวนมากกว่าที่เป็นอยู่ใน พ.ศ. 2497 เพียง 6% เท่านั้น แบบแผนของการย้ายถิ่นของประชากรดูเหมือนว่าจะคงรูปเดิมตลอดช่วงเวลา 30 ปีที่ผ่านมา ในขณะที่ความสำเร็จของการวางแผนครอบครัวเป็นสาเหตุหลักแห่งการคงตัวในขนาดของหมู่บ้านกุแคง

การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีดำเนินไปตามพัฒนาการโดยส่วนรวมของทั้งประเทศ ตัวอย่างเห็นได้จากจำนวนเครื่องรับวิทยุซึ่งมีเพียง 1 เครื่องในหมู่บ้านใน พ.ศ. 2497 ได้เพิ่มเป็น 81 เครื่องใน พ.ศ. 2507 และเพิ่มเป็นครัวเรือนละไม่น้อยกว่า 1 เครื่องใน พ.ศ. 2527 การใช้ไฟฟ้าได้กระจายไปเกือบทั่วถึงทุกครัวเรือนใน พ.ศ. 2517

ภายใน 2 ปีหลังจากเริ่มมีกระแสไฟฟ้าใช้ก็เริ่มมีเครื่องรับโทรทัศน์ชมกันภายในหมู่บ้าน ใน พ.ศ. 2497 ไม่ปรากฏมียานยนต์แม้แต่คันเดียวในหมู่บ้านกุ้แดง เมื่อถึง พ.ศ. 2527 ปรากฏว่ามีจำนวนไม่น้อยกว่าจำนวนครวเรือน ใน พ.ศ. 2497 นั้นชาวบ้านมักใช้เงินที่เหลือไปในการซื้อที่ดินและสัตว์เลี้ยงแพะทั้งสิ้น มาถึง พ.ศ. 2527 สถานการณ์ได้เปลี่ยนไปมาก กล่าวคือเงินเหล่านั้นมักจะถูกใช้ไปในการซื้อหาเครื่องจักร เครื่องยนต์ทางการเกษตร ยวดยานพาหนะและเครื่องใช้ภายในบ้าน

การเกษตรยังคงเป็นอาชีพหลักและเป็นแหล่งรายได้พื้นฐานของชาวบ้าน โดยมีรายได้อีกส่วนหนึ่งมาจากการรับจ้างแรงงานและการค้าขายบ้าง

ระดับการศึกษาและความต้องการที่จะได้รับการศึกษา ได้พัฒนาไปพอสมควรในช่วง 30 ปีที่ผ่านมา ถึงแม้ว่าจะไม่มากเท่ากับความคาดหวังในค่านวัตกรรมก็ตาม เด็กส่วนใหญ่ยังคงได้รับการศึกษาเพียงชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 อย่างไรก็ตามในปัจจุบันชาวบ้านสามารถภาคภูมิใจได้กับสมาชิกของหมู่บ้าน 2 คนที่ได้รับการศึกษาจนสำเร็จชั้นปริญญาตรี และหนุ่มสาวอีกจำนวนหนึ่งซึ่งได้รับประกาศนียบัตรวิชาชีพ บุตรหลานของบุคคลซึ่งปรากฏอยู่ในงานวิจัยครั้งแรก (พ.ศ. 2497) จำนวน 2 คนในขณะนี้ปฏิบัติงานอยู่ที่มหาวิทยาลัยพายัพ จังหวัดเชียงใหม่

วัดและงานที่เกี่ยวข้องกับสถาบันศาสนาเปลี่ยนแปลงไปเพียงเล็กน้อย ขณะที่เจ้าอาวาสของวัดกุ้แดงยังคงเป็นองค์เดิม นั้น บทบาทและกิจกรรมของสงฆ์และสามเณรโดยส่วนรวมคงดำเนินไปอย่างสืบเนื่อง ถึงแม้จะมีการเปลี่ยนแปลงทางวัตถุเกิดขึ้นบ้างภายในวัด แต่ไม่มีความเปลี่ยนแปลงใดที่เด่นชัดในด้านจำนวนของผู้เข้าอุปสมบทหรือการบรรพชาเป็นสามเณรเมื่อถึงอายุอันควร

โครงสร้างทางการปกครองของหมู่บ้านมีการเปลี่ยนแปลงน้อยมาก ใน พ.ศ. 2517 ตำแหน่งกำนันไม่ได้อยู่ใน 2 หมู่บ้านที่ประกอเป็นบ้านกุ้แดง แต่ในขณะนี้ตำแหน่งดังกล่าวได้หวนกลับมาอยู่ในกุ้แดงอีกครั้งหนึ่ง อำนาจและอิทธิพลของกำนันมิได้เปลี่ยนไปมากนัก วิธีการคัดเลือกและการเลือกตั้งเจ้าหน้าที่ของหมู่บ้านก็ยังคงเหมือนเดิมเป็นส่วนใหญ่

ความสนใจของทางราชการที่มีต่อหมู่บ้านกุ้แดงดูเหมือนจะขึ้นถึงจุดสูงสุดในช่วงปีที่มีการเลือกกุ้แดงเป็นหมู่บ้านพัฒนาตัวอย่าง มาถึงปัจจุบันนี้โครงสร้างของการพัฒนาหลาย ๆ อย่าง ซึ่งถูกนำเข้ามาในช่วงเวลานั้นได้กลายเป็นงานประจำไปแล้ว ความกระตือรือร้น

บางส่วนจึงค่อย ๆ เจือจางลงไป

สตรียังคงมีบทบาทสำคัญในการดำเนินชีวิตประจำวันในหมู่บ้าน ในขณะที่บทบาทของบุรุษและสตรีได้เปลี่ยนไปเพียงเล็กน้อยไม่ว่าในทิศทางใดก็ตาม แต่โดยส่วนรวมแล้วแบบแผนของการแบ่งภาระหน้าที่และความรับผิดชอบระหว่างสมาชิกทั้ง 2 เพศยังคงเป็นไปในรูปเดิม

ใน พ.ศ. 2497 คอนรัค คิงส์ฮิลล์ เสนอคดี 7 ประการ ซึ่งแสดงถึงลักษณะของชีวิตในหมู่บ้านโดยส่วนรวม ข้อมูลที่รวบรวมได้ใน พ.ศ. 2527 ชี้ให้เห็นว่าคติเหล่านั้นยังคงนำมาใช้ได้ในการพิจารณาหมู่บ้านกูแดงในปัจจุบัน

ขั้นต่อไปในการศึกษาถึงพัฒนาการทางวัฒนธรรมในหมู่บ้านกูแดง ควรจะเป็นการศึกษาในเชิงชาติพันธุ์วรรณนาอย่างถี่ถ้วน โดยใช้เวลาให้ครบปี เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลรวมยอดของการเปรียบเทียบเชิงสถิติและเชิงบรรยาย ระหว่างสภาพการณ์ปัจจุบันกับสิ่งที่ได้รับการบันทึกไว้เมื่อ 30 ปีที่แล้วมา.

ABSTRACT

Ethnographic and anthropological studies of village life in northern Thailand have over the years been weighted consistently in favor of diverse ethnic groups, usually referred to as "hill tribes." One of the first village studies of lowland agricultural people of northern Thailand was undertaken by Kingshill in 1953-54 as part of his doctoral studies program under the auspices of Cornell University, U.S.A. Follow-up studies at ten-year intervals indicated only minor changes in the lifestyle of the villagers. In 1984 a third follow-up study was carried out in a somewhat more thorough manner by a team of Payap University faculty members, including Prasert Bhandhachart, Ronald D. Renard, and Konrad Kingshill, assisted by students fulfilling various academic requirements.

The population of Ku Daeng reflects the general demographic pattern found in northern Thailand. While the number of households increased steadily at an annual rate of approximately 1.5% over the thirty year period covered by the study, the change in total population of the village showed quite a different pattern. During the first ten years there was a 50% increase in the number of people living in Ku Daeng, a 12% decline the following ten years, and a further 16% decrease during the decade ending in 1984. The population of Ku Daeng today is only 6% larger than it was in 1954. The emigration pattern seems to have remained much the same over the thirty-year period, while the success of family planning must be credited for the stability in size of the village of Ku Daeng.

Technological innovations have kept pace with development for the entire country. From one radio in 1954 to 81 in 1964 and at least one per family in 1984. By 1974 electric lights had been installed in most houses. Within two years of the advent of electricity, television sets made their appearance. While there were no motorcycles or automobiles in Ku Daeng in 1954, by 1984 there were at least as many as there were households. In 1954 excess cash was almost entirely invested in land or livestock; by 1984 the situation had changed to the acquisition of mechanized agricultural implements, personal vehicles, and household appliances.

Agriculture remains the basic income producing occupation for the villagers, supplemented by cash earnings from labor or entrepreneurial activity.

The level of education and educational aspirations have increased considerably over the thirty-year period, although not as much as material expectations. Most children still leave school after the fourth grade. However, today the village can boast of two members of the community with university degrees and a number who have achieved vocational certification. Two

descendants of persons featured in the first study are now employed by Payap University in Chiang Mai.

The temple and work related to this institution have changed little over the period of study. Inasmuch as the abbot continues to be the same person, there has been general continuity in the role and activities of the temple community. Although the physical plant of the temple has improved somewhat, there is no drastic change in number of persons ordained or in retention of novices once they pass adolescence.

The administrative structure of the village has shown very little change. In 1974 the headman of one of the constituent hamlets was no longer Kamnan of the commune whereas today this office has returned to Ku Daeng. The power and influence of the Kamnan has not substantially changed. Methods of selection and election of village officials have remained much the same.

Official interest in the village reached a climax, perhaps, during the years of selection of Ku Daeng as a model development village. By now much of the development structure introduced at that time has become routine, and some of the enthusiasm has worn thin.

Women continue to play an important part in the life of the village. While a few of the sex roles have changed one way or another, on the whole the pattern of division of work and responsibility has remained the same.

In 1954 Kingshill postulated a series of seven themes as being characteristic of village life as a whole. Data collected during the 1984 study did not indicate in any way that these themes were less valid today than they had been thirty years ago.

The next step in the study of cultural development in Ku Daeng should be a thorough, year-round ethnographic study of the village in order to obtain comprehensive data for statistical and descriptive comparison of present day conditions with those recorded thirty years ago.

คำนำ

หลังจากที่ผู้วิจัยได้เดินทางมาศึกษาที่หมู่บ้านกุแคงในระหว่าง พ.ศ.2496-2497 เพื่อรวบรวมข้อมูลทำวิทยานิพนธ์สำหรับปริญญาเอกภายใต้หัวข้อเรื่อง "KU DAENG, THE RED TOMB : A VILLAGE STUDY IN NORTHERN THAILAND" แล้วก็ได้จัดพิมพ์เผยแพร่เป็นผลงานทางวิชาการครั้งแรกเมื่อ พ.ศ.2503 โดยผู้วิจัยได้รับความกรุณาจากพระยาอนุমানราชชน นายกษัตราธิบดียศถาบรรดาศักดิ์ในขณะนั้นเป็นผู้เขียนคำนำให้ ผู้วิจัยมีความตั้งใจว่าจะทำการศึกษาต่อเป็นการติดตามผลทุก ๆ ระยะเวลาใน ช่วง 10 ปี และเนื่องจากว่าผู้วิจัยได้ใช้ชีวิตการทำงานส่วนใหญ่อยู่อในประเทศไทยจึงมีโอกาสได้ศึกษาอย่างที่ตั้งใจไว้ คือได้มีโอกาสกลับเข้าไปศึกษาหมู่บ้านกุแคงเป็นครั้งที่สองเมื่อ พ.ศ.2507 ซึ่งผลจากการศึกษาครั้งนั้นได้ทำให้มีการปรับปรุงรายงานวิจัยฉบับเดิม แล้วทำการพิมพ์เผยแพร่ใหม่เมื่อ พ.ศ.2508 และต่อมาผู้วิจัยได้รับการติดต่อจากสำนักพิมพ์สุริยบรรณเพื่อจัดพิมพ์ เป็นครั้งที่สาม ผู้วิจัยจึงได้ทำการปรับปรุงแก้ไขตัวเลขและข้อมูลต่าง ๆ ขึ้นเมื่อ พ.ศ.2519 ปรากฏว่าหนังสือเล่มนั้นเป็นที่สนใจของนักวิชาการทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศมาก จนทำให้นังสือที่พิมพ์ไว้ต้องหมดลงอย่างรวดเร็ว ทำให้เกิดกำลังใจแก่ผู้วิจัยในการที่จะศึกษาติดตามผลต่อไปอีก

ดังนั้นใน พ.ศ.2527 ผู้วิจัยจึงได้ขออนุมัติจากมหาวิทยาลัยพายัพเพื่อขอรับทุนอุดหนุนการวิจัยส่วนหนึ่งจากทบวงมหาวิทยาลัยทำการศึกษาเพิ่มเติมเป็นการติดตามผลพัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงของหมู่บ้านกุแคงในช่วงระยะเวลา 30 ปี คือระหว่าง พ.ศ.2497-2527 และได้รับทุนตามที่ขอไป จึงได้เริ่มทำการศึกษาตั้งแต่เดือนสิงหาคม พ.ศ.2527 เป็นต้นมา โดยได้รับความร่วมมือจากผู้ช่วยศาสตราจารย์ประเสริฐ พันธชาติ ซึ่งเป็นคณบดีคณะสังคมศาสตร์ในขณะนั้น พร้อมด้วย Dr. Ronald D. Renard ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยของมหาวิทยาลัยพายัพ เป็นผู้ช่วยเหลือในด้านกรวางแผนการวิจัยในหมู่บ้าน ตลอดจนการนำคณะอาจารย์และนักศึกษาจากคณะสังคมศาสตร์และคณะมนุษยศาสตร์จำนวนหนึ่งเข้าไปปฏิบัติงานในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ในภาคสนาม

รายงานวิจัยครั้งนี้จะจัดพิมพ์ทั้งในภาคภาษาไทยและภาษาอังกฤษ สำหรับรายงานที่ปรากฏเป็นภาษาไทยนั้นจะเป็นผลของการศึกษาที่ปรากฏในการเข้าไปปฏิบัติงานใน พ.ศ.2527 เป็นการติดตามผลพัฒนาการและการเปลี่ยนแปลง รวมทั้งเปรียบเทียบอย่างกว้าง ๆ กับการศึกษา

ครั้งก่อนซึ่งอาจจะไม่ละเอียดมากเท่าที่ควร ทั้งนี้เนื่องจากผู้วิจัยและคณะมีเวลาจำกัดในการศึกษารวมทั้งข้อจำกัดในค่านอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับช่วงฤดูฝนซึ่งไม่สะดวกต่อการเข้าไปปฏิบัติงานในหมู่บ้าน และประการสำคัญก็คืองบประมาณที่ได้รับไม่เพียงพอสำหรับการศึกษาอย่างละเอียดอีกด้วย

ส่วนรายงานฉบับภาษาอังกฤษนั้นจะจัดทำในลำดับต่อไป โดยจะต้องใช้เวลาในการเขียนรายงานระยะหนึ่ง เพื่อเป็นการปรับปรุงรายงานการวิจัยฉบับเดิมที่จัดพิมพ์ขึ้นเป็นครั้งที่สามเมื่อ พ.ศ.2519 ในฉบับภาษาอังกฤษนั้นอาจจะมีเนื้อหาที่ละเอียดมากกว่าในรายงานฉบับภาษาไทย เพราะจะเป็นการปรับปรุงรายงานการวิจัยทั้งหมดแล้วจัดพิมพ์เป็นครั้งที่สี่ ในชื่อเรื่องเดิมว่า

"KU DAENG, THE RED TOMB : A VILLAGE STUDY IN NORTHERN THAILAND"

(Fourth Edition) ซึ่งในการจัดพิมพ์ครั้งนี้จำเป็นต้องใช้งบประมาณค่อนข้างสูง อย่างไรก็ตามก็ ผู้วิจัยก็จะพยายามที่จะให้มีการจัดพิมพ์ฉบับภาษาอังกฤษโดยเร็วที่สุดเท่าที่จะทำได้

คอนรัค คิงส์ฮิลล์

กันยายน 2528

กิติกรรมประกาศ

โครงการวิจัยเรื่อง "การติดตามผลการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาการของหมู่บ้านในภาคเหนือ (บ้านกู่แดง) ของประเทศไทยในช่วง 30 ปี (2497-2527)" เป็นโครงการที่ได้รับทุนอุดหนุนจากทบวงมหาวิทยาลัยเมื่อ พ.ศ. 2527 ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งและขอขอบพระคุณทบวงมหาวิทยาลัยเป็นอย่างสูง

โครงการวิจัยครั้งนี้เป็นวิธีการศึกษาในเชิงสังคมวิทยา-มานุษยวิทยา ซึ่งได้อาศัยความช่วยเหลือจากอาจารย์หลายท่าน ได้แก่ อาจารย์เบญจมา แดงเรื่อน อาจารย์มณฑาทิพย์ รุ่งเรืองศรี จากคณะสังคมศาสตร์ และอาจารย์พรหมเพ็ญ เครือไทย จากคณะมนุษยศาสตร์ พร้อมคณาจารย์ของมหาวิทยาลัยอีกจำนวนหนึ่ง ที่ได้มีส่วนช่วยเหลือร่วมมือในการเข้าไปสังเกตการณ์ ติดตามสอบถามและเก็บข้อมูลของหมู่บ้านโดยตลอดระหว่างที่ทำการศึกษาริวิจัย จึงขอขอบคุณอาจารย์และนักศึกษาที่กล่าวข้างต้นด้วย

ผู้วิจัยขอแสดงความขอบคุณท่านพระครูมงคลธรรมวัตร เจ้าอาวาสวัดกู่แดง และขอขอบคุณชาวบ้านกู่แดงทุกท่านที่ได้ให้ความร่วมมือในการตอบคำถามต่าง ๆ รวมทั้งข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับหมู่บ้านเป็นอย่างดี

ขอขอบคุณท่านผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่ที่ได้อนุญาตให้ผู้วิจัยกับคณะเข้าไปศึกษาในหมู่บ้าน ตลอดจนท่านนายอำเภอสารภี กำนันตำบลหนองแฝก และผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 6 และหมู่ที่ 7 ที่ได้กรุณาอำนวยความสะดวกแก่คณะผู้วิจัยเป็นอย่างดี

โครงการวิจัยครั้งนี้จะสำเร็จลุล่วงไปไม่ได้ถ้าหากไม่ได้รับการสนับสนุนจากอธิการบดีมหาวิทยาลัยพายัพ ในการที่ได้อนุญาตให้คณะผู้วิจัยซึ่งประกอบด้วยอาจารย์และนักศึกษาได้ใช้เวลาในการปฏิบัติงานวิจัยทั้งในสถานที่ทำงานและภาคสนามในหมู่บ้าน รวมทั้งการอนุญาตให้เจ้าหน้าที่ในสำนักงานอธิการบดีมหาวิทยาลัยพายัพพร้อมช่วยเหลือ คือ คุณวิลาวรรณ ชุมศรี เลขานุการ พิมพ์ต้นฉบับภาษาไทยด้วยความอดทนและอุทิศสาคะ อาจารย์วัชรระ สิ้นธุประมา ทรวจต้นฉบับภาษาไทย คุณวันทนี สี่งทอง และคุณจรรยาลักษณ์ สวัสดิ์อารี พิมพ์ต้นฉบับภาษาอังกฤษ โดยมีอาจารย์แรมซี วิสค์ เป็นผู้ตรวจทาน จึงขอขอบคุณทุกท่านไว้ในโอกาสนี้ด้วยอีกครั้งหนึ่ง.

คอนรัต คิงศ์สิลด์

ประเสริฐ พันธชาติ

ราญ ฤนาท

ตุลาคม 2528

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	ก
คำนำ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ช
สารบัญ	ช
บทที่ 1 บทนำ	1
บทที่ 2 ลักษณะทางสังคมของหมู่บ้าน	9
บทที่ 3 ลักษณะทางเศรษฐกิจของหมู่บ้าน	16
บทที่ 4 ศาสนาและความเชื่อ	20
บทที่ 5 การพัฒนาของหมู่บ้านกุแคง	35
บทสรุปและขอเสนอแนะ	41
บรรณานุกรม	43
ภาคผนวก	
ก. ตาราง	กก
ข. แผนที่	กค